

Megyericsei János kolozsi főesperes.

A magyar humanista-irodalomnak egy részét még sűrű homály borítja. A korán elhunyt *Ábel* Jenőn kívül, ki a legújabb korban ennek az irodalmi áramlatnak legfáradhatatlanabb kutatója volt, *Hegedüs* István¹ és *Fraknói* Vilmos² foglalkoztak behatóbban a Mátyás alatt virágzásának tetőpontjára emelkedett humanista-irodalommal és számos munkával gyarapították erre vonatkozó ismereteinket. Kivülök újabban alig foglalkoztak részletesebben ennek a kornak az irodalmával, a min nem lehet csodálkoznunk, ha meggondoljuk, hogy a humanistáinkkal való foglalkozás, egy-két kimagaslóbb egyéniséget leszámítva, nem tartozik a leg-hálásabb feladatok közé, úgy hogy sokszor a legfáradtságosabb kutatást sem koronázza siker; másfelől pedig ezek a latin nyelven író tudósok és költők maguk sem tarthatnak szélesebb körű érdeklődésre számot.

Örömmel kell tehát fogadnunk minden e kor íróira s irodalmi életére vonatkozó új adatot is. És ilyen öröm fogott el engem is, érezvén, hogy sikerült egy, bár nem a humanizmus fénykorában, hanem annak kezdődő hanyatlása idejében, a II. Ulászló uralkodása alatt élt, de ez ideig még névleg sem ismert humanista költőnk az ismeretlenség homályából kiemelnem. Ez Megyericsei János, kiről az alábbiakban három fejezetben szólok. Az elsőben a névtelen szerzővel és költeményével foglalkozó, igen szegényes irodalmat ismertetem; a második-

---

¹ *Hegedüs* munkái: Guarinus és Janus Pannonius. (Budapest, 1896.)

Raguzai emlékszed Mátyás király felett. (*Irodalomtörténeti Közlemények* 1905. évfolyam.)

Dicsének Jacobus Antonius Marcellusra. Irta Janus Pannonius. (*Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből*, XVI. köt. 10. sz.)

² *Fraknói* munkái: Zrednai Vitéz János nagyváradi püspök politikai beszédei és Aeneas Sylvius Piccolomini Vitéz Jánoshoz intézett levelei 1453—1457. (Budapest, 1878.)

Vitéz János esztergomi érsek élete. (Budapest, 1879.)

Két magyarországi egyházi író a XV. századból. Andreas Pannonius. Nicolaus de Mirabilibus. (Budapest, 1886.)

Mátyás király magyar diplomatái. (*Századok* 1898 és 1899. évfolyam.)

ban a sírvers újabban talált kéziratának a nyomtatott források felett való elsőbbségét és hitelességét igyekezem bizonyítani s végül a harmadikban a szerző életét vázolom levéltári kutatásaim alapján.

I.

A XVIII. század második felében egy Janus Pannonius modorában írt díszhíron vált a magyar irodalomban ismeretessé, melynek költői szárnyalása s elég gördülékeny verselése szerzőjének élénk képzelő erejéről s a versírásban nem közönséges gyakorlottságáról tesz bizonyosságot. A lélek halhatatlanságáról, visszatéréséről az Atyához, a ki adta volt s a halandó test romlandóságáról a keresztyén vallást visszatükröző sorai Isten szolgáját sejtetik a szerzőben — nem alaptalanul.

Ezt a körülményt azért említem föl, mert forrásaink, *Bod* Pétertől elkezdve, (kinél tudtommal ez a díszhíron legelőször mint egy bizonyos „névtelen“ sírírata megjelent) a szerző társadalmi állásáról semmit sem tudnak.

Az elmúlt két században többen foglalkoztak írónk közül a költeménnyel, de anélkül, hogy a szerző nevét és állását fedő homály eloszlatásához csak egy adattal is hozzájárulhattak volna.

A nyomtatott források sorát — tudomásom szerint — a sírvers hűsz sorával *Bod* Péter nyitja meg.¹ Különös, hogy a díszhíronnak épen a keresztyén egyház tanításáról szóló sorai, ezek a 17-ik és 18-ik:

Sensus ab aeterno demissus patre revertit,

At corpus, de qua fingitur, intrat humum

hiányoznak nála, ki pedig maga is lelkipásztor volt. Nyilvánvaló, hogy a sírírát szövege akár kéziratban, akár nyomtatásban, de mindenesetre hiányos följegyzésben, volt előtte. Véleménye szerint a sírírát *epitaphium Anonymi*, Vitéz János szerémi püspök munkája. Közlését „Anno MDV. In Templo Albano“ szavakkal zárja be. Az évszám nyilván a díszhíron íratásának évét jelenti.

Bod Péter okoskodása érdekes, de nem helyes. Látszik, hogy ő is érdeklődött a vers szerzőjének kiléte iránt, de azt a sírírát teljes és hiteles szövegének hiányában kétséget kizárólag meg nem állapíthatta.

A mi a díszhíron íratási évét illeti, ifjabb Vitéz János, a kire *Bod* Péter gondolt, már 1499-ben meghalt.² Így a versnek, mely tulajdonképpen 1507-ből való, nem is lehetett szerzője.

Érdekes az is, a mit *Athenas*ban Janus Pannonius rokonságáról mond, hogy t. i. „Valami versekből mindazáltal, melyek forognak az embereknek kezekén, úgy lehet hozzá vetni, hogy lett volna a Garázda

¹ *Bod* Péter: Hungarus Tymbaules. (H. n., 1764.) 11. l.

² *Gams*: Series episcoporum (Regensburg, 1873.) 321. l.

familiából az atyja“. Bizonyos, hogy a mikor ezeket írta, akkor is a névtelen költő szóbanforgó sírirta lebegett szeme előtt.

A tudós jezsuita, *Kaprinai István*¹ — saját szavai szerint — Bod Pétertől vette át, a névtelen szerzőre vonatkozó minden megjegyzés nélkül az epítáfiumot. Ennélfogva a sírirtatnak e kiadásával bővebben nem foglalkozunk.

Kaprinai után Janus Pannonius poétai munkáinak ama két kötetből álló gyűjteményes kiadása következik, melylyel gróf *Teleki Sámuel*, Erdély híres kancellára s a marosvásárhelyi Teleki-könyvtár nagynevű alapítója, tudományszeretete mellett bizonyára családi büszkeségből is a nagy humanista emlékének áldozott.²

Teleki e munkájában Garázda Péteren kívül rokonának mondja még ama bizonyos „poeta anonymus“-t is, „cuius epitaphium a se sibi vivo confectum Albae Juliae (nunc Carolinae) Transsilvanorum, in templo maiori arcis (ubi tot regum, principum et illustrium hominum ossa recondita et reliquiae iacent,) nigro incisum marmori superioribus temporibus legebatur, et passim apud scriptores, non tamen sine lectionum varietatibus quibusdam extat, his versibus expressum: *Mechanechen. (Alii: Megerechen. Ar. Co.) De se ad lectorem.*

Ez idézett helyből kitűnik, hogy a síremlék ebben az időben, 1784-ben már nem volt meg, vagy ha meg lett volna is, Teleki bizonyára a felírat kopottsága és olvashatatlansága miatt már nem használhatta. Ezért fordult minden valószínűség szerint Bod Péteren és Kaprinain kívül még más, régebbi írókhoz is, a mit az eltérő szövegváltozások mellett a családi névnek a *Mechanechen* és *Megerechen* alakok között való ingadozása is bizonyít.

Még egy másik fontos dolgot is konstatálhatunk a kezdő sorokból, azt t. i. hogy a szerző keresztnevét sem Teleki, sem az ő forrásai nem ismerték, a mit egyébiránt sajnálkozva maga is megvall. Ezután a huszonkét soros sírvers és legvégül e szavak olvashatók: *Vivens scripsi A. D. 1507. Vixi annis 37. Quid ais? tace! Zoile tace.*

Figyelmet érdemel még, hogyan kesereg Teleki a Garázda Péter s a sírirtat szerzője írásainak elveszte fölött. „Dolendum est — mondja — horum duorum scripta funditus intercidisse, et novissimi huius ipsum etiam nomen et vocabulum oblivione penitus deletum atque sepultum.“

*Budai Ferencz*³ nyilván a Janus Pannonius műveinek említett kiadása nyomán elmélkedik a névtelen szerzőről. Minden szavából a

¹ *Kaprinai István*: Hungaria diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad (Bécs, 1771.) II. k. 392. l.

² *Jani Pannonij poemata. (Trajecti ad Rhenum, 1784.) Pars I. II. A sírirtat a II. k. 178—179. ll. olvasható.*

³ *Budai Ferencz*: Polgári Lexikon. (Nagyvárad, 1805.) II. k. 99. l.

Teleki gondolatmenete tükröződik vissza, akár a névtelennek Garázda Péterrel és Janus Pannoniussal való rokonságáról s az 1507-ben fekete márványkőre metszetett síríratról, akár a névleg sem ismert „jó poeta“-ról, vagy legvégül a névtelen és Garázda Péter verseinek elveszéséről szóló sorait vizsgáljuk.

„Egy másik poeta — úgymond Budai — a ki maga nevét eltitkolta, de a kinek mind ehhez a Péterhez, mind a mindkettőjőknél híresebb Janus Pannoniushoz atyafisága volt, Erdélyben a gyulafehérvári nagyobb templomban egy fekete márványkőre 1507 esztendőben metszett ilyen versekben hagyta fenn az ő emlékezetét.“ És itt a sírvers 3—16 sorát közölvén, így folytatja: „Valamint sajnálható, hogy ez a jó poeta nevezetlennül maradt: úgy az is nagy kár, hogy Garázda Péternek tsak ennyi versét sem lehet a régiség kárpítja alól világosságra hozni.“

Egy másik író *Máthes* Garázda Péter és Janus Pannonius közti rokonság felderítése céljából szintén a sírvershez folyamodk s annak 1—14 sorát idézi a Janus Pannonius említett 1784-ik évi utrechti kiadása nyomán, nem feledkezvén meg egyúttal a már ismert „Vivens scripsi anno Domini 1507, vixi annis 37“ életrajzi adatok közléséről sem.¹

Horvát István egy becses tanulmányban² Janus Pannonius munkáinak kiadásait időrendben ismertetvén, az utrechti kiadásról írt recenziójában elismeréssel adózik gróf Teleki Sámuel tudományának és bőkezűségének, hogy nemzetét a nagy humanista költő műveinek oly díszes kiadásával ajándékozta meg. Egyébiránt a „Somogyvármegyében is nagy birtokú“ Garázdák révén családi büszkeség is sarkalhatta szerinte Telekit, hogy nagynevű rokonának ismeretlen és szétszórta n megjelent költői maradványait összegyűjtse. S ezt Horvát a disztihon 3—10 sorával igyekszik bizonyítani, csak hogy az általa közölt 5-ik sor, a sírversnek a Janus Pannonius említett kiadásában olvasható 5-ik sorától eltér.

Névtelen költőnkéről *Toldy* Ferencz így szól:³

„Cesingét két rokona követte a pályán: Garázda Péter és egy névtelen (tán Garázda Arnold?), kikről azonban csak e névtelennek egy csinos versezete ad tudósítást.“

A mint látszik, *Toldy* — bár hozzávetőleg — Garázda Arnoldot tartotta a „csinos versezet“ anonim költőjének. Nem lehetetlen, hogy a Teleki-féle teljes felírat kezdő soraiban a megrövidítés folytán helytelenül értelmezett *Ar. Co.* szavak ejtették az *Arnoldus Corazda* (*Gorazda*, *Garazda*) név iránt tévedésbe.

Több íróról nem tudok, a ki munkájában a sírírattal s annak szerzőjével bővebben foglalkozott volna. Pedig hogy az említetteken

¹ *Máthes J. N.*: Veteris arcis Strigoniensis descriptio. (Esztergom, 1827.) 23. l

² Tudományos Gyűjtemény. (Pest, 1837.) I. k. 117. l.

³ A magyar nemzeti irodalom története. (Pest, 1862.) II. k. 62. l.

kivül mások is ismerték a felíratot, az a disztihon mellett a szerző nevére, társadalmi állására és életkorára nézve legteljesebb Teleki-féle szöveg variánsaiból is biztosan megállapítható. Erre mutatnak különben a Janus Pannonius utrechti kiadásának az epítáfiumra vonatkozólag idézett szavai is, melyek szerint az „passim apud scriptores . . . extat“. Kiket értett Teleki e „scriptores“ alatt? — azt Bod Péterén, illetőleg az őt szószerint átiró Kaprinain kívül felkutatnunk nem sikerült.

II.

A magyar királyi Országos Levéltárban *Neoreg. act. fasc. 362. nr. 14.* jelzet alatt egy eredeti XVI. századi oklevelet őriznek, a mely a lapszélen olvasható jegyzet szerint »Kiswarda meghódoltatásáról 1564«, helyesebben Kisvárdai Istvánnak a János Zsigmond kegyelmébe való fogadtatásáról szól.

Maga az oklevél az egész ívpapirosnak első lapját foglalja el, melynek lapszáma 133. Az ív negyedik lapja üres. A második és harmadik lapot az idézett lapszéli jegyzet írója írta tele feljegyzésekkel, még pedig a második számozatlan lapot a Homonnai Simon, Veres János és Dobszay János családjával, a 143-mal számozott harmadik lapot pedig a jelen dolgozat alapját képező sírverssel.

A mi ezt a becses történeti és irodalomtörténeti emléket illeti, a lapszámozásból kitűnik, hogy egy kézirati munka töredékével van dolgunk. A lapszámozás és a följegyzések írásmódja el is árulják a Bocskai Istvántól az erdélyi káptalan levéltárnokává és országos történetíróvá kinevezett Szamosközy István kezét, kinek töredékben maradt munkái *Szilágyi* Sándor kiadásában, a Magyar Tudományos Akadémia *Monumentáiban* láttak napvilágot.

Szamosközynek melyik munkájából való töredékünk? nem tudjuk. Ezt a tárgyunkra nézve mellékes kérdést döntsék el a történetírók. Mi a siriratra, illetőleg szerzőjére fektetjük a fősúlyt.

A betűk lekopása miatt itt-ott széljegyzetekkel ellátott sirirat, a Szamosközy bevezető soraival együtt, betűhíven itt következik:

*In templo Albensi maiore, pavimento insertus lapis, quò
itur ad maius altare, haec carmina continet:*

JO. MEGERECHEN. AR. CO.
DE SE AD LECTOREM.

Quem non Liur edax, alienaque gloria torquet,
Perlegat haec placidis carmina caesa notis.
Tres fuimus clari cognato è sanguine uates,
Pannonicam Drauus, quam rigat altus humū.
Vnus erat Janus, patrias qui primus ad oras

Duxit laurigeras ex Helicone deas.
 Alter erat Petrus genitus de stirpe Garazdae,
 Qui tulit Aoniae plectra secunda lyrae.
 Ultimus hos ego sum cognata è gente secutus,
 Tertia doctarum gloria Pieridum.
 Strigonia Petrus requiescit in arce, Joannem
 Ipsa suum sedes Pontificalis habet.
 Hic mea, si dederit Sors, ossa recondite; si non,
 Nil' nostra: iaceant quolibet illa loco.
 Spiritus aethereas postquam resolutus ad auras
 Euolat, haud magni membra caduca facit.
 Sensus ab aeterno demissus patre reuertit,
 At corpus, de qua fingitur, intrat humū.
 * . . . . uinae est requies certissima mentis,
 . . . a corrupti corporis ista domus.
 Ne longum Lector damnes in marmore carmen,
 Scripsimus ignotis ista legenda viris.

VIVVS IPSE S. P.

AN. DN̄I. M. D. VII.

** Æ. VO. XXXVII. VIX. AN.

QVĪD AĪS?

TACE ZOĪLE TACE.

A síriratnak ismertetett, töredékes kiadásaival szemben két okból fontos Szamosközynek ez a följegyzése. Egyik annak szövegére, másik a szerző nevére vonatkozik. A szövegre nézve azért, mert az *epitaphium* íratása után körülbelül száz évvel keletkezvén, ez a síriratnak ha nem is közelkorú, vagy egykorú, de azért korra nézve is a legrégebb és így kétségtelenül a *leghitelesebb* följegyzése. Ennél a *Tymbaules Hungarus* is legalább másfél századdal későbbi, a többi munka pedig még ennél is újabb.

Hitelessége mellett szól különben még az a fontos körülmény is, hogy Szamosközy, mint országos történetíró és erdélyi káptalani levéltári requisitor Gyulafehérvárt élvén, kétségtelenül még látta a síremléket és arról másolta le történelme számára a felíratot. Ezt bizonyítja „a gyulafehérvári nagy templomban a nagy oltárhoz menet“ fekvő

* Szamosközy megjegyzése: Hic detritae erant litterae, quas supplebimus hoc modo: Illic diuinae, vel: Coelum diuinae, — et in sequenti pentametro: . . . (üres hely.)

** Szamosközy megjegyzése: Vna littera deerat.

síremlék helyének pontos meghatározása is, ellentétben Bod Péterrel Telekivel, Budaival, kik mind csak a templomról s az abban levő síremlékről beszélnek, de arról, hogy az a nagy oltárhoz menet, tehát kétségkívül előtte a padozatba lett volna beléillesztve, egy szóval sem emlékeznek meg.

Ehhez járul az is, hogy Szamosközy csak azt írta le, a mit a bizonyára kopásnak indult felíratból el tudott olvasni s jegyzeteiben lelkiismeretesen feltüntette az olvashatatlan helyeket is; sőt egy helyen a szöveget kiegészíteni is megpróbálta.

A második fontossága abban rejlik a följegyzésnek, hogy a saját sírírata gyanánt kőbe vésetett diszticon szerzőjének a nevét, (melyet eddig csak a Janus Pannonius említett kiadásából s abból is csak részben és hozzátétőleg ismertünk) az utókor számára fenntartotta. E szerint a névtelen poéta nem más, mint: *Johannes Megerechensis, Archidiaconus Colosiensis*, azaz: Megyerecsei vagy Megyericsei János, kolozsi főesperes.

Ismervén a felírat szerzőjének nevét, immár összehasonlíthatjuk teljes szövegét a Janus Pannonius utrechti kiadásában megjelent szöveggel s a többi változatokkal is.

A római felíratos sírkövekre emlékeztető és Szamosközynél található három korhatározó sor, a harmadik sor legelejéről minden valószínűség szerint lekopott S. betű pótlása után, — a harmadik sor végén álló VIX. AN. kivételével, — így olvasandó:

VIVUS IPSE SIBI POSUIT
ANNO DOMINI M. D. VII.
[SUAE] AETATIS VERO XXXVII.

Ez elmondottakból a felírat három sorának értelme egészen világos, t. i. Megyericsei még életében felállította magának a síremléket s reá vésette a felíratot is: az Urnak 1507-ik, a maga életének 37-ik esztendejében.

E korhatározó sorokban, amelyek egy kerek mondatot alkotnak, azt is olvassuk Megyericseiről, hogy „vivus ipse sibi posuit.“ Világos ebből, hogy itt Megyericsei *harmadik* személyben beszél magáról. Ha pedig ez így van, akkor lehetetlen, hogy a tárgyára nézve ez *első* mondattal szorosán együvé tartozó, *második* mondatban mint első személy beszéljen. E szerint az ígének itt is harmadik személyben kell állania s így a kérdésben forgó két összetett szigla feloldása is csak VIXIT ANNIS lehet. Ámde ez a második mondat csonka, mivel csak azt tudjuk meg belőle, hogy Megyericsei „évekig élt“, de azt nem, hogy hány évig és így hány éves korában halt meg. Ennek pedig az a dolog természetében rejlő egyszerű magyarázata, hogy Megyericsei

felállította ugyan a síremléket s reá vésette a maga szerzette felíratot is, de természetesen életben töltött éveinek a száma nélkül, a melynek helyét üresen hagyta. Világos, hogy halála után az illető évszámot hozzátartozóinak, talán kanonoktársainak kellett volna a síremlékre felírniok; ez azonban valami okból — örökre felíratlan maradt.

A korhatározó soroknak ez ismertetett szövegével szemben — nem is szólva a Bod Péterből ismert, de egyáltalában semmi alappal sem bíró MDV. évszámról — Telekinél s utána Máthesnél ezeket olvassuk: *Vivens scripsi A. D. 1507. Vixi annis 37.*

A fentebb elmondottakból kétségtelen, hogy a korhatározó soroknak a Szamosközy szövegétől teljesen eltérő Teleki-féle szövege sem fogadható el hitelesnek. Erre nézve különben döntő bizonyítékunk is van és ez a bizonyíték a „sibi posuit“ és „suae aetatis vero“ kifejezések kihagyása mellett, az utóbbihoz tartozó XXXVII évszámnak a „vixi annis“-ra való hibás vonatkoztatása. Hiszen Megyericsei még 1515-ben is él, tehát nem írhatta vagy mondhatta magáról 1507-ben, hogy 37 évet élt, azaz hogy meghalt; hanem csak azt, hogy 1507-ben 37 éves volt.

De a felírat életrajzi adatainak hibás szövegéből jogosan következtethetjük azt is, hogy Telekinek előttünk ismeretlen forrása nem a síremlékről, hanem valamely hibás följegyzésről másolta le a felíratot.

Szamosközy följegyzéseiből tudjuk, hogy a síremlék felírata nemcsak ebben a részében, hanem a tulajdonképeni sírvers utolsó soraiban sem volt teljesen olvasható. Maga mondja a disztihon 19—20 sorára vonatkozó lapszéli jegyzeteiben, hogy „hic detritae erant litterae“ s hogy a Megyericsei életkorára vonatkozó rész harmadik sorából is „una littera deerat“; már pedig ha Szamosközy megrongált állapotban látta a síremléket s úgy jegyezte le róla a felíratot, bizonyos, hogy a minden valószínűség szerint utána következő másoló még annyira sem találta azt a kérdéses helyen épnek s felíratát olvashatónak. Ez az olvashatatlanság lehet a hibás szövegnek egyik oka.

A másik ok valószínűleg már a másoló lelkiismeretét terheli. Úgy látszik, nem elégedett meg azzal, hogy a felíratból a számjegyek mellett talán homályosan kivehető egyes betűket papirosra vesse, hanem Szamosközytól eltérőleg még az olvashatatlan betűket is pótolván, jónak látta a meglevő egy-két betűből kombináció útján megállapítani azt a hibás szöveget, melyet Janus Pannonius költői maradványainak 1784-ik évi utrecht-i kiadásából s utána Máthesből már ismerünk; nem gondolván arra, hogy cselekedetével az utókornak bár akaratlan félrevezetése mellett, a történelmi hűség rovására is vétiket követ el.

A korhatározó sorok után közvetlen következő, csak Szamosközy-nél és a Janus Pannonius művei 1784-ik évi kiadásában meglevő két sor szövege ekképp hangzik egymás mellé írva:

Quid ais? Tace, Zoile, Tace.

A Megyericsei félelme nyilatkozik meg e sorokban. Kritikusától félt, a kít Zoilusban, a szigorúságáról híres alexandriai grammatikusban, személyesít meg, ki tudvalevőleg még Homeroszt is lekicsinyelte. Ezért igyekszik őt hallgatásra bírni, illetőleg arra, hogy legyen bírálóiban sirversének gyarlóságai iránt jóakarató elnézéssel.

A sirvers különféle szövegei eltéréseinek könnyebb megállapíthatása czéljából a Szamosközy- és Teleki-féle teljes szövegeket ekként állíthatjuk párhuzamba egymással:

Szamosközy szövege.

1. Quem non fluor edax, alienaque gloria
torquet,
2. Perlegat haec placidis carmina caesa notis.
3. Tres fuimus clari cognato è sanguine vates,
4. Pannonicam Drauus quam rigat altus
humum.
5. Vnus erat Janus, patrius qui primus ad oras
6. Duxit laurigeras ex Helicone deas.
7. Alter erat Petrus genitus de stirpe Garazdae,
8. Qui tulit Aoniae plectra secunda lyrae.
9. Vltimus hos ego sum cognata è gente
secutus,
10. Tertia doctarum gloria Pieridum.
11. Strigonia Petrus requiescit in arce, Joannem
12. Ipsa suum sedes pontificalis habet.
13. Hic mea, si dederit Sors, ossa recondite;
si non,
14. Nil' nostra: iaceant quolibet illa loco.
15. Spiritus aethereas postquam resolutus ad
auras
16. Evolat, haud magni membra caduca facit.
17. Sensus ab aeterno demissus patre reuertit,
18. At corpus, de qua fingitur, intrat humum.
19. [Coelum] diuinae est requies certissima
mentis,
20. [Paruul]a corrupti corporis ista domus.
21. Ne longum lector damnes in marmore
carmen,
22. Scripsimus ignotis ista legenda viris.

Teleki Sámuel szövege.

1. Quem non livor¹ edax, alienaque gloria
torquet,
2. Perlegat haec latius² (al. claris) carmina
caesa notis.
3. Tres fuimus clari cognato e³ sanguine vates
4. Pannonicam⁴ Drauus qua⁵ rigat altus
humum,
5. Vnus erat Janus, proprias⁶ qui primus ad oras
6. Duxit laurigeras ex Helicone deas.
7. Alter erat Petrus genitus de stirpe Garazda⁷,
8. Qui tulit Aoniae plectra sonora⁸ lyrae.
9. Vltimus hos ego sum cognata è gente⁹
secutus,
10. Tertia doctarum gloria Pieridum.
11. Strigonia Petrus requiescit in arce, Joannem
12. Ipsa suum sedes pontificalis habet.
13. Hic mea,¹⁰ si dederit sors, ossa recondite;
si non,
14. Nil nostra: iaceant quolibet illa loco.
15. Spiritus aethereas postquam resolutus ad
auras¹¹
16. Evolat, haud magni membra caduca facit.¹²
17. Celsus ab aethereo demissus patre reuertit,
18. At corpus, de qua fingitur, intrat humum.
19. Coelum¹³ (al. Coelo) divinae est requies
faustissima¹⁴ (al. certissima) mentis,
20. Parvula¹⁵ (al. Hic fit) corrupti corporis
ista domus.
21. Ne longum, lector, damnes in marmore
carmen,
22. Scripsimus ignotis, ista legenda viris.

A fontos és kevésbé fontos eltérések között kettő érdemli meg különösebben figyelmünket. Egyik a Horvát István után jegyzetben közölt 5-ik sor, a másik a 8-ik sorbeli *secunda* szónak a *sonora* szócskával való fölcserélése.

¹ Máthesnél hiányzik.

² claris Bodnál, Kaprinainál; latius Máthesnél és Horvátnál.

³ Bodnál hiányzik.

⁴ Bodnál, Kaprinainál is; Pannoniam Budainál és Máthesnél.

⁵ Bodnál, Kaprinainál, Budainál, Máthesnél, Horvátnál is.

⁶ Bodnál, Kaprinainál, Budainál is; proprius Máthesnél.

Horvátnál ez az egész sor így hangzik: Vnus erat Janus, patrium qui primus ad Istrum.

⁷⁻⁸ Mindenik forrásban így.

⁹ Bodnál, Budainál, Máthesnél, Horvátnál is; stirpe Kaprinainál.

¹⁰ Bodnál, Budainál, Máthesnél is; mihi Kaprinainál.

^{11,12} A 15—16 sorok Bodnál és Kaprinainál hiányoznak.

¹³ Coelo Bodnál, Kaprinainál.

¹⁴ certissima ugyanazoknál.

¹⁵ Hic fit ugyanazoknál.

A mi az utóbbi esetet illeti, véleményem szerint itt is a Szamosközy részén van az igazság, mert nem az aoniai lant *zengzetes* pálczikáiról van szó ebben a sorban, hanem arról, hogy Janus Pannonius után, ki mint *első* viselte homlokán a rokonságból a helikoni babért, *második*nak Garázda Péter lépett fel az aoniai lant pengetője gyanánt Magyarországon. Azaz ő volt a család második költő tagja. Ezt a magyarázatot különben egészen kétségtelenné teszik a rokonság három költő tagjára vonatkozólag az 5., 7. és 10-ik sorban olvasható „primus“, „alter“ és „tertia . . . gloria“ kifejezések is.

Az *ötödik* sornak Horvát-féle szövegét tekintve, okvetlen reá kell jönnünk arra, hogy annak második fele — bizonyára tévedésből — Janus Pannonius síriratából való.

Ugyanis a nevezett pécsi püspök elégiái I. könyve IX-ik darabjának, melyet „aegrotante in castris“ 1464-ben írt,¹ utolsó strófájában ezeket a sorokat olvassuk:

1. Hic situs est Janus, *patrium qui primus ad Histrum*
2. *Duxit laurigeras, ex Helicone, Deas.*
3. Hunc saltem titulum, Livor, permittite sepulto,
4. Invidiae non est in monumenta locus.

A felirat további összehasonlítása céljából ide írom még az 1507-ben meghalt Garázda Péter² síriratát is, amely ekképpen hangzik:

1. Germanus Jani, *qui primus ad Istrum*
2. *Duxit laurigeras ex Helicone Deas.*
3. Sum situs hoc tumulo Petrus e *stirpe Garazde,*
4. *Altera Pieridum gloria jure fui.*³

Ha már most a három sírirat némely sorait vizsgáljuk, meglepő eredményekre jutunk.

A két utóbbi sírvers *első* sorai, a dolog természetéből folyó csekély eltéréssel megegyeznek egymással, ezek pedig a Megyericsei *ötödik* sorával. Ennek *hatodik*, amazoknak *második* sora szóról-szóra ugyanaz. Sőt a Megyericsei *első* s a Janus Pannonius *harmadik*, továbbá a kolozsi főesperes *hetedik* és *tizedik* s a Garázda Péter *harmadik* és *negyedik* sorai is feltűnő rokonságot mutatnak.

Ebből a többszörös egyezésből Megyericseire nézve — csaknem teljes bizonyossággal — két fontos dolgot állapíthatunk meg. Először, hogy nemcsak ismerte nagynevű rokonának, a pécsi püspöknek sírversét, azaz elégiáját, hanem saját sírverse szerzésekor használta is. Másodsor, kiváló figyelmet érdemel a Megyericsei síriratának s a Garázda Péter epitáfium-

¹ Teleki-féle kiadás I. k. 313. l. V. ö. ugyanott II. k. 119. és 141. ll.

² Kollányi F., Esztergomi kanoókok 113. l.

³ Máthés i. m. 23. l., rajzban VI. tábla C.

mának az idézett helyeken való feltűnő egyezése mellett az a körülmény is, hogy az utóbbinak halála s a Megyericsei síremlékének a felállítása egy és ugyanazon évben, 1507-ben történt.

Ezt tudva, talán nem járunk messze az igazságtól, ha azt állítjuk, hogy *Garázda Péter sírversének is Megyericsei volt a szerzője*. Sőt hihető, hogy a Garázda Péter halála juttatta eszébe az ember halandóságát s azon való tűnődése, búsongása érlelte meg lelkében a gondolatot, hogy a maga szerzette epitáfiummal ékes síremléket még életében felállíttassa.

Egyébiránt hogy mennyiben volt Megyericsei „Tertia doctarum gloria Pieridum“, azt természetesen ebből az egy sírversből eldönteni nem lehet.

Verselése különben elég könnyed, gördülékeny. Az ókor bűvös mesemondójához, Ovidiushoz lehetne talán némileg hasonlítani.

III.

Ismertetett siriratunk három költőt említ, kik rokonvérből származtak, még pedig onnan, ahol Pannoniát a Dráva mossa. Ismerjük már mind a hármat: Janus Pannoniust, Garázda Pétert és Megyericsei Jánost. Ha már most tudjuk, hogy Janus Pannonius és a Garázdák honnan származtak, akkor tudni fogjuk azt is, hogy a Megyericsei család hazáját hol keressük. E tekintetben útba igazít bennünket *Csánki Dezsőnek „Körösmegye a XV-ik században“* cz. értekezése. Ennek a végén levő térképen, mely a XV. századi Körösmegyét és a szomszédos megyéket ábrázolja, valóban meg is találjuk Janus Pannonius családjának származási helyét, Csezmicét, Körösmegyében a Csázmának egy kis mellékfolyója mentén. Ugyanítt van az Ilova, jobban mondva a Mecsenica mellett Vajk-Keresztur, mely — mint Csánki mondja — még Vojk-Keresztur, Vojkoc-Keresztur, Garázda-Keresztur, Garazdinc-Keresztur, Garazdinc, Szent-Kereszt és Vojk-Szent-Kereszt néven is előfordul és „földes urai a Vajk vagy Vojk nemzetség tagjai már a tatárjárás előtt.“ E nemzetség tagja volt a Garázda-család is.¹ Ha pedig a most említett helyek valóban ott vannak Körösmegyében a Dráva mellett, jobban mondva a Dráva és Száva között, ahová a sírvers is helyezi azokat, akkor ezen a vidéken kell keresnünk a Megyericsei János családjának eredeti lakóhelyét is. És csakugyan találunk is két helységet Körösmegyében, melyekről két különböző család olykor teljesen azonos, olykor egymástól eltérő névvel írta magát. Egyik délen *Megyericse* vagy *Vasmegyericse* az Ilova és Peker folyók között, Velika város szomszéd-ságában, a XV. században Megyeriche, Megeriche, Megyeryche, Megy-

¹ *Csánki* i. m. 47. l.

rechye, Wasmegyeryche, Megeryche, Wasmegywrechye, Vasmegyeryche és Megyereche-nek írva, melynek emlékét ma is őrzi Megyurity helységnév.¹

A másik a megye közepe táján *Megyurecse*, a mai Obrovnica (Orbona) közelében, a Csázma, Bedenicska és Racsacska folyók között ma is áll, melynek földesurai, a Megyurecseiek, köznemesek² voltak, kik ezen kívül birták többekkel együtt a XV. század végén a közelben fekvő Palicsna-Szentpétert s e század folyamán ideiglenes jogokat szereztek a mai Disnik (Desnica) és Palesnik (Palicsna) közötti tájakon elterülő újudvari uradalomban is.² Nevét okleveleink az említett században s a következő elején *Megyurechya*, *Megyurechye*, *Megyerechye*, *Megwrecchye*, *Megywreche*, *Megyewreche*-nek írják.

A két helység neve tehát, annak írásmódjára nézve, nagyjában megegyezik egymással. Ennélfogva a szükséges adatok teljes hiányában bajos eldönteni, hogy a Megyericsei családja a kettő közül tulajdonképpen melyiket vallotta hazájának. Mindazonáltal kiemelendőnek tartom, hogy a Vasmegyericseire és minden valószínűség szerint annak a Megyericsei Demeternek, a kit 1403-ban megnótáztak, a fiára Frankra vonatkozó adatok kivételével, az egész XV. századból s a XVI. elejéről, tehát épen a Megyericsei János idejéből kezeim között levő adatok mind a Janus Pannonius családi fészkehez, Csezmicéhez közelebb fekvő *Megyurecse* köznemes földesurairól beszélnek.

Egyébiránt minden felesleges és értéktelen találgatás helyett szólnak a nevezett családokra vonatkozó oklevelek maguk, úgy amint egymásután következnek.

Vasmegyericse birtokosai a XV. század elejéig a Megyericseiek, kik közül Demeter és György, Gergely fiai, 1403-ban hűtlenségen marasztatván, Megyericset Berencsi István királyi sáfár és özdögei Besenyő Pál bán s rokonaik kapják adományban.³

Ezzel örökre el is vész a családra nézve Vasmegyericse, mely a század folyamán később a Maróthiakat, majd a Drágfiakat s végül a Kanizsaiakat vallotta földesurainak.⁴

1414. októberében Megyurecsai Imre fia György szerepel. Ekkor történik, hogy monoszlai Csupor Pál tótországi bán bizonyos Márton bánt a nevezett György megyurecsei birtokán elkövetett hatalmaskodás ügyében hatod magával tisztító esküre ítéli.⁵

¹ Orsz. lltár. *DI.* 33378. (1403.) 34116. (1448.) 33816. (1476.) 32852. (1478.) 34078. 18293. 18321. (1479.) 34140. (1485.) 20102. (1493.) 20524. (1497.) 34148. (1500. k.) V. ö. *Csánki* i. m. 40. l.

² *Csánki* i. m. 23. és 31. l.

³ Orsz. llt. *DI.* 33378.

⁴ *Csánki* i. m. 40. l.

⁵ Orsz. llt. *DI.* 33780. V. ö. *DI.* 33427.

A most említett Györgynek a fiai, György és János 1428. augusztus 11-én a Rogoznaiaktól zálogban bírt rogoznai birtokrészeket a császári káptalan előtt Maróthi János mácsói bánnak zálogba vetik.¹

Egy másik, 1433-ban kelt oklevél szerint a király *Megerichei* Frankot s a Bocskai Miklós fiait, somogymegyei jobbágyaiknak a margitszigeti apácák bélczi birtokán elkövetett hatalmaskodása miatt törvényre hivatja.²

A következő 1434-ik évben Szentgyörgyi László fia János, berencsi Sáfár Istvánt és fiait körösmegyei szlavinyai részeik elidegenítésétől, a fentebb említetteket, névszerint „Frank vero filium Demetrii de *Megyeryche* et nobilem dominam Veronicam consortem eiusdem“, továbbá Bocskai Vid zágrábi prépostot, azoknak birtokbavételétől eltiltja.³

Öt évvel később, 1439 márciusában, a tótországi nemesség körösi gyűlésén találjuk a most említett *Megywreczyei* Frankkal együtt a családnak két másik tagját, Jakabot és Györgyöt is, a kik részeseek a gonosztevők megfélemezésére ugyanakkor alkotott végzésekben, sőt Frank a Thallóci Matkó bán parancsából azoknak végrehajtásában is.⁴

Egy ugyanez év októberében kelt oklevél szerint ugyancsak *Megerechyei* Frank, Jakab és György többek között kereszturi Garázda Pállal egyetemben kijelölt királyi emberek azon czélből, hogy Thallóci Matkó bánt és feleségét a hűtlenségen marasztott prodivizi Ördög Miklóstól elkobzott és nekik adományozott körösmegyei Szentgyörgy (Gjurgjevac) vára és tartozékai birodalmába iktassák.⁵

Mikor gerebeni Herman Lászlót 1476-ban Orbona tartozékainak birtokába beiktatják, ez alkalommal az oklevél a Rogoznaiakkal, Szentmargitakkal és palicsnaszentpéteri Kozóczokkal együtt mint szomszédokat a néhai Megyurecsei György fiait, Imrét és Ferenczet is megnevezi.⁶

A Kamarcsaiak és Csákócziak s ezek rokonai közt 1481-ben a körösmegyei csákóczi másképp mosinamelléki, cserneczmelléki és szentmargiti birtokok felett folyt perben az említett birtokok szomszédjai között, a néhai Megyurecsei Péter fiai, továbbá Imre mellett, még a megyurecsei plébánust, Balást is megtaláljuk.⁷

1494. április 4-én Megyurecsei Imre körösmegyei leskóczi birtokát

¹ Orsz. llt. *DI.* 12000.

² Orsz. llt. *DI.* 12563.

³ Orsz. llt. *DI.* 335.

⁴ *Kukuljevics*: Jura regni Croatiae

II, k. 17., 20. l.

⁵ *Tetek*: Hunyadiak kora X. k.

63. l.

⁶ Orsz. llt. *DI.* 33427.

⁷ Orsz. llt. *DI.* 34311.

a csázmái káptalan előtt kozári Boboelics Györgynek és Mártonnak zálogba veti.¹

1522-ben Korbáviai János tótországi bán a csázmái káptalannak meghagyja, hogy özvegy Szencsei Györgynét, Ilona asszonyt, a magbanszakadt kozári Boboelics György testvérét, „in dominium medietatis portionum possessionariarum nobilis condam Francisci de *Megyewrechye* in possessione *Megerechye* predicta, in comitatu Crisiensi existenti habitarum, domusque et curie nobilitaris ibidem habite, ceterisque possessionibus in *districtu Megyerechye* . . . existentibus habitarum“, úgy a mint azt testvére, Boboelics György a nevezett Ferencztől bírta, zálogjogon iktassa be. Az iktatásnak azonban a „generose domine Sophie consortis nobilis Johannis de *Chezmycze*“ nevében ennek egy vecseránóczy jobbágya ellene mondott.²

Végül ugyan ez évben, 1522. május 21-én a csanádi egyház templomudvarán ítélezik Megyericssei Péter apostoli közjegyző, a ki magát „clericus diocesis Zagrabiensis“-nek nevezi.³

A most ismertetett oklevelek közül a Megyericssei Demeterrel, illetőleg fiával, Frankkal foglalkozó oklevelekből úgy látszik, hogy Frank a megye déli részéből annak északi részébe költözött. De hogy akár ő, akár a vele talán vérrokon Jakab és György a családot tovább folytatták volna, arról nincsen tudomásunk. Ezzel szemben az 1522-iki évi oklevélben feltűnik az egész XV. századon keresztül okíratilag csaknem fiuról fiura kimutatható Megyericssei vagyis Megyurecsei családnak a Csezmiczei családdal való ölelkezése, a mi Csezmiczei Jánosnének a Megyericssei Ferencz megyerecsei és kerületbeli birtokaira vonatkozó ellenmondásában nyer kifejezést. Csakhogy a két család közt az epítárium értelmében vett *vérbeli összeköttetés* kimutatása a jövő feladata, mivel a kizárólag Megyericssei János személyével foglalkozó emlékek sem egy, sem más tekintetben útbaigazítást nem nyújtanak. Elégedjünk meg hát reá vonatkozó adataink némely részének pusztá regisztrálása mellett egyelőre azzal, hogy a Megyericssei életére nézve kiválóan fontos kiadatlan két oklevelet a függelékben egész terjedelmökben közöljük, kettőt pedig kivonatossan méltassunk.

A mi magát Megyericssei János életét illeti, első okleveles nyomát az erdélyi káptalan 1496-ik évi jövedelmeinek Gyulafehérvárt a káptalan levéltárában őrzött *eredeti* jegyzékében találjuk,⁴ mely szerint „ma-

¹ Orsz. lt. *DI.* 20167.

² Orsz. lt. *DI.* 32876.

³ Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítás korából (Budapest, 1902.) I. k. 63. l.

⁴ *Cista cap. fasc. I. n. 10.* V. ö. Szeredai Antal: *Notitia veteris et novi capituli ecclesiae Albensis Transsilvaniae.* (Albae Carolinae, 1791.) 110—116. l.

gister Johannes de *Megereche*¹ osztozott kanonok társaival a káptalannak mindennemű jövedelmeiben. Így pl. neki járt a szászsebesszéki tizedből a fejéregyházi. Az enyedin Szentmártoni Jánossal és Szentannai Miklóssal osztozkodott. A bortizedet Bocsárdról kapta. Apró barommal Enyed mezőváros és Szilvás falu látták el. Péter deák Borbándról három s egy Vánca nevű oláh jobbágy Poklospatakáról egy kas méhvel adózott neki. A küüllőmegyei „decimarum maiorum optionarium” elosztásakor a szentiványi és örményesi két negyed fejében 24 forint jutott részébe. A hunyadmegyei Pad és Répás faluk Szent-Márton napi adója szintén őt illette. S mind e jövedelmeket hol személyesen, hol megbizottja által vette fel.

A következő 1497. július 26-án Geréb László erdélyi püspök a székesegyházi oltárok fehérvári szölei után a püspök számára fizetendő bordézszmát az oltármestereknek bizonyos feltételek mellett elengedvén, az *egykorú másolatban* ugyancsak Gyulafehérvárt őrzött¹ kiváltóságlevél alján „*Megereche secretarius*” följegyzés olvasható. E szerint ez időtájt Geréb László püspök titkára volt.

Egy évvel később, 1498. februárius 24-én, II. Ulászló „*venerabilis et egregius magister Johannes de Megerechye canonicus ecclesie Albensis transsilvane*” nevezi Megyericseit, a ki a káptalan nevében panaszt emel nála, hogy erdejében az erdélyi sókamara ispánok és tisztjeik új sószállító hajók készítésére és a régiek kijavítására évenként cserfát vágatnak, anélkül, hogy valamit fizetnének érte. Kérésére a király kártérítésül évenként száz arany forint értékű sót adományoz a tordai sókamara útján a káptalannak s egyúttal meghagyja Zsigmond leleszi prépostnak, mint kincstárnoknak továbbá Tárcai János és szebeni Puol Miklós erdélyi sókamara ispánoknak és utódaiknak, hogy a rendelt sót évenként szolgáltatassák ki, megfenyegetvén őket, hogy rendeletének megszegése esetén „*in extremo et districto iusti iudicis examine de huiusmodi eorum sacrilegio*” adnak számot.²

Innen kezdve egész a sírfelirat szerzéséig, 1507-ig csak egyszer találkozunk nevével, bár elrontott alakban, a szebeni és szász hét bírák 1506-ik évi számadáskönyve márczius 3-iki följegyzésében, mely szerint Megyericsei János Szebenbe érkezett, és az ő meg a dobokai főesperes megvendégelése egy forint és négy dénárjába került Szeben

¹ *Cista cap. fasc. 1. n. 29. Szeredai: Series episcoporum Transsilvaniae, (Albae Carolinae, 1790.) 171. l. V. ö. Történelmi Tár 1890. évf. 361. l.*

² Az oklevél töredékes eredetije hártán az orsz. lltárban *DI. 30943. 1531.*, illetőleg 1554. évi átírata Gyulafehérvárt *Cista cap. fasc. 6. n. 1. Szeredai: Notitia 117. l.*

városának.¹ Kár, hogy ez a hely Megyericsei egyházi állására nézve mit sem árul el.

A következő 1511. július 26-áról való adatunk az 1507-ben kelt sírirat minden részletét teljesen megvilágítja. Az erdélyi káptalan ugyanis II. Ulászlónak 1511. márczius 11-én kelt parancsára váradgyai Izsák Jánost az édes anyja, néhai váradgyai Horváth Magdolna fehérmegyei váradgyai birtokába ellenmondás nélkül beiktatja, mely alkalommal a szomszéd birtokosok, még pedig a „civitatis episcopalis Albensis“, továbbá a káptalan és „a venerabilis domini Johannis de *Megereche* archidiaconi Kolosiensis et concanonici fratris nostri atque nobilis possessionati de eadem Waradya“ képében Rovó Tamás, Futaki Simon, Fekete Márton és Bíró Imre voltak jelen.²

Ebből az adatból kitűnik, hogy Megyericsei nemcsak gyulafehérvári kanonok és kolozsi főesperes, hanem a fehérmegyei Váradgyán birtokos is. Mikor lett Megyericsei kolozsi főesperes — nem tudjuk. Csak hozzávethetünk a sírfeliratból és a II. Ulászló idézett kiváltságleveléből, melyben még csak mint kanonokról esik szó róla, hogy a javadalmat Monay Gergely halála után az 1498—1507 közti évek valamelyikében nyerte. Legalább 1494. szeptember 26-án még Monay a kolozsi főesperesi javadalom birtokosa.³

Egy másik, 1512-ből való adat bár Megyericseiről nem igen mond újat, a benne elősorolt ruházatoknál és ékszereknél s ezeknek magyar elnevezésénél fogva művelődéstörténeti és nyelvészeti tekintetben köti le érdeklődésünket. Ebben az oklevélben Thuróczi Miklós erdélyi alvajda (Déván, 1512. április 20-ikán kelt oklevelében) bizonyoságot teszen arról, hogy Anko vagy Anna asszony, a szálláspataki Szerecszen Mihály felesége, minekutána Megyericsei János, Bradács István és sálfalvi Sállfy Simon a megőrzés végett rájuk bízott öltözékeket és ékszereket neki hiány nélkül visszaszolgáltatták, őket minden további kötelezettség alól feloldotta.⁴

Ezután Megyericsei életéről még csak 1515-ből van tudomásunk. Ez év januárius 12-én ugyanis korlátközi Bucsányi Pétert, Komárom vármegye főispánját, Tata és Komárom várak porkolábját, királyi tárnokot és kamarást, váraskeszi Lépes Loránt unokáját, váraskeszi Lépes Bernát fiának fogadja s a saját és osztályos atyjafia, Lépes Tamás összes

¹ Quellen zur Geschichte Siebenbürgens I. k. 437. I. ekként: Venerunt dominus Johannes Megejericzky de Alba ad civitatem (Cibiniensem), similiter dominus Ladislaus Dobocensis, his pro honore vinum, avenam, pisces et cetera simul computando flor. I. den. 4.

² Orsz. lt. *DL*, 30986.

³ Orsz. lt. *DL*, 29883.

⁴ Oklevél mellékletünk I. sz. a.

birtokaiban örökösévé teszi. Ezt a szerződést a király is helyben hagyván, mikor parancsára az erdélyi káptalan nevezettét a névszerint felsorolt hunyad-, kükküllő- és fehérmegyei birtokokba be akarta iktatni, ennek az iktatásnak a lomfalvi birtokot illetőleg ugyanazon év februárius 7-én „in venerabilium dominorum Johannis Barlabassy de Chezthwe cathedralis Albensis ecclesie . . . , item alterius Johannis de *Megereche* Kolosiensis archidiaconorum, sociorum et concanonicorum fratrum nostrorum . . . , ac discreti Georgii rectoris altaris beati Georgii martyris in eadem ecclesia nostra fundati . . . ac . . . Simonis de Salfalva“ nevében kiküldött embereik ellenmondottak.¹

Ebben az évben még két oklevél foglalkozik Megyericseivel, melyek közül a márczius 25-én kelt az összes rávonatkozó adataink között a legbecsesebb. Ez II. Ulászlónak Megyericsei számára, kit secretariusának mond, kiállított útlevele, hogy fogadalmához híven a loreói szűzhöz Olaszországba minden baj és veszedelem nélkül elzarándokolhasson és onnan sértetlenül vissza is térhessen.²

Hogy Megyericsei valóban vette-e hasznát az útlevélnek, járt-e Olaszországban, — azt bizonyítani nem tudjuk, de az ellenkezőt sem állíthatjuk, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy ezután már nem sokáig élt. Talán sejtette a vég közeledését és szükségét érezte annak, hogy élete alkonyán zárandoklásával lelkének vigasztalást szerezzen.

A jelzett 1515. év december 6-án Szapolyai János erdélyi vajda Sálffy Simon amaz előterjesztésére, hogy a néhai váraskeszi Lépes András egyenként elészámlált fehér-, kükküllő- és hunyadmegyei birtokait vérség és szomszédság jogán vissza akarja váltani, utasítja az erdélyi káptalant, hogy gyarmathi Balassa Ferenczet, Megyericsei Jánost, Varsányi Benedeket, Vizaknai Miklóst, Altenburger Tamás szebeni polgármester özvegyét fiaival, a csulai Vánca János utódait, Szobi Mihályt és a Barcsaiakat, a zálogösszeg felvételének és a birtokok visszaadásának megtagadása esetén idézze törvényre.

A tömeges birtokperből bennünket közelebből csak a Megyericsei ügye érdekelvén, erre vonatkozólag az oklevélből arról értesülünk, hogy Balástelki Bernát vajdai ember és a káptalani tanúbizonyosság Megyericsei Jánost lomfalvi Opra kenéz útján, — azután Gyulafehérvárt szemtől-szembe is felszólították, hogy a lomfalvi birtok zálogsummáját vegye fel, s a birtokot adja vissza, de eredménytelenül, amennyiben Megyericsei perre utasította őket. Mire ezek „Johannem de *Megereche* archidiaconum“ törvényre idézték.³

¹ Orsz. llt. *DI*, 30270

² Oklevél mellékletünk II. sz. a.

³ Orsz. llt. *DI*, 22733, V. ö. *DI*, 32469.

Ezután Megyericsei életéről nincsen tudomásunk, s a következő adatok már mint *néhai*ról emlékeznek meg róla.

Így 1517. november 30-án Szapolyai János rendeli az erdélyi káptalannak, hogy vingárti Horváth Gáspárt „in dominium portionum possessionariorum in possessionibus Waragya et Lonffalwa vocatis, in comitatu Albensi Transsilvaniae existentibus habitantium, que alias condam venerabilis domini Johannis de *Megereche*“ voltak, zálogjogon iktassa be. De mikor a kiküldött vajdai ember a nevezettet be akarta iktatni, annak Ramocsa István fehérvári viceporkoláb „in persona venerabilis domini Michaelis de Warda archidiaconi Kolosiensis, sociique et concanonici fratris nostri“ ... ellenemondott.¹ S úgy látszik, nem minden eredmény nélkül. Alig egy évvel később, 1519. januárius 13-án ugyanis már a többször említett Sállfy Simonnak a fia, János kezd perelni a vajdai törvényszéken Várdai János (Várdai Mihály?) főesperessel bizonyos lonfalvi birtok felett, mely „per mortem et decessum quondam venerabilis domini Johannis *Megerecy*“ szállott volt a nevezett főesperesre, mint Megyericsei hivatalbeli utódjára.²

Ez elmondottakból is kétségtelen, hogy a Megyericsei által birtokolt lonfalvi és váradgyai birtokok az erdélyi káptalan birtokai voltak, s azoknak Megyericsei János, mint gyulafehérvári kanonok csupán haszonélvezője volt.

De lehetséges, hogy Megyericseinek pl. Váradgyán saját birtoka is volt. Legalább az idézett 1511-ik évi oklevélnek „nobilis possessionatus de eadem Waradya“ kitétele ennek a föltevésnek nem mond ellent.

Ezek után még csak egy műveltségtörténeti szempontból becses jegyzék említi a Megyericsei János nevét. A gyulafehérvári székesegyház kincseiről a XVI. század 30-as éveinek az elején összeírt lajstrom ez, melyben Megyericsei a kegyes adományozók és hagyományozók sorában, a kolozsi főesperességben őt közvetlenül megelőző Monay Gergely után, egy kehelylyel szerepel.³

Említettük, hogy Megyericsei Jánosról 1515. december 6-ika után mint élőről nincsen tudomásunk, 1517. november 30-án meg már Várdai Mihály az utóda a kolozsi főesperességben. Ilyenformán a két adat ideje közt halt meg; még pedig ez adatokat összevetve éveinek, az 1507-ben készült síremléken olvasható számával, 46 vagy 47 éves korában. E szerint halálának éve nem bizonyos. Még kevésbé van tudomásunk arról, hogy hol és minő körülmények között érte utól a halál.

¹ Orsz. llt., *DI.* 31014.

² Majlád István vajdának 1535-ben kelt ítélete Alsófehérmegye lltárában a *Barcsay levélek* között.

³ *Szeredai*: Notitia 150. 1.

A síremlék mindenesetre Gyulafehérvárra mutat. De ha figyelembe vesszük, hogy életének utolsó idejében (1515-ben) királyi secretarius, a mi a II. Ulászló király udvarában való tartózkodást tételezi föl, sőt egyebek között e minőségében készült olaszországi zarándok útjára is, — nem lehetetlen, hogy Gyulafehérvártól távol hunyt el. Ez a körülmény aztán érthetővé tenné azt is, hogy miért maradt halálának éve a síremléken örökre felíratlanul.

Szólanom kellene valamit Megyericsei iskolázásáról is. Sajnos, e tekintetben kutatásaim negatív eredményre vezettek. Pedig a kor viszonyaihoz mért felsőbb fokú iskoláztatása valószínű. Erre mutat, hogy 1496-ban huszonhat éves korában „magister“ czimet visel, a mi a bölcsészeti tudományokban való jártasságát bizonyítja, minthogy a teológiai fakultás hallgatói ezt az egyetemi fokozatot harmincz éves koruk előtt nem érhatték el.

Barabás Miklós.

Mellékletek.

I.

Déva, 1512. április 20.

Szerecsen Mihályné menedékvalló levele Thuróczi Miklós erdélyi alvajdától, Megyericsei János és társai számára, az őrizetökre bízott öltözetek és ékszerek visszaadásáról.

Nos Nicolaus Thwroczy vicewaywoda transsilvanus et siculorum vicecomes, memorie commendamus per presentes, quod cum nos ad instantem et legitimam petitionem nobilis domine Anko sive Anna vocitate, consortis egregii Michaelis Zerechen de Zallaspathaka, filie condam Dionysii de Zenth Gyewrgh ex nobili olim domina Clara filia condam Ladislai Arka de Damsos procreate, nobilem Mathiam de Fratha notarium nostrum ad audiendam infrascriptam fassionem eiusdem domine Anko sive Anna transmissemus, idem tandem exinde ad nos reversus nobis retulit comodo, quomodo feria secunda proxima post dominicam Quasimodo¹ prefata domina Anko sive Anna in prescripta possessione Zallaspathaka coram ipso constituta sponte et libere confessa extitisset in hunc modum, quod quia honorabilis magister Johannes de Megerycze archidiaconus de Kolos in sua, ac egregiorum Stephani Bradach et Simonis Salfy de Salfalwa personis illas universas res, vestes quoque et clenodia eiusdem domine Anko sive Anna, quas eadem domina manibus eorundem causa conservationis tradidisset et assignasset, puta unam vestem muliebrem ex damasco rubeo floribus aureis circumdatam undique purpure nigro ;

¹ Vagyis április 19-én.

unam *subam*¹ ex pellibus variolinis dorsinis tectam cum tabith crocei coloris; unam vestem ex panno rubeo subductam cum pellibus variolinis ventrinis; unam vestem simplicem ex panno viridi; unum ornamentum dictum *keczele* cum auro filato et argento ornatum; unum pectorale cum manicis ex sindone novum, cum aureo collario et in manicis similiter habentem limbum auro filato textum et nodulos argenteos inauratos tam in manicis quam collario; unam partam ornatam cum perlis, alteram similiter cum perlis ornatam novam *haynyomtato* dictam; unum cingulum novum bene laboratum *maycz* dictum argento inaurato et sinaltato fabrefactum cum bullis ad id pertinentibus; alium cingulum similiter auro et argento ornatum habitum presens in usu; anulos sex, quorum tres sunt aurei, alii vero argentei, singulos habentes lapillos nodulos parvos argenteos novem, unum inauratum ex eis; unam ligaturam aliquarum perlarum parvarum; unam camisiam de tela grossa cum collario aurato et nodis argenteis inauratis novem; duo sudaria *teztamen* dicta, unum rubeum aliud viride; unam cathenam auream; reliquiarum tecas duas argenteas inauratas, tertiam habentem in lapide serpentino more greco sculptas certas imagines inclusam et circumdatam auro; duas cuppas argenteas in parte auratas; unam taciám vulgo *cheze* dictam, habentem in fundo litteras² cum corona desuper; coclearia argentea octo non unius forme nec artificii; unum velum sive cortinam adornatum et tegumentum lecti ex *thafota* variorum colorum viridi, celestini et pavonacio factam, eidem domine Anko sive Anne reddidisset et restituiset; unde eadem domina Anko de restitutione earundem rerum, vestiumque et clenodiorum suorum adplenum contenta eosdem magistrum Johannem archidiaconum, ac Stephanum Bradach et Simonem Salfy exinde quitos reddidisset et modis omnibus absolutos pronunciasset, immo reddidit, pronunciauitque et commisit testimonio presentium mediante.

Datum in oppido Dewa, secundo die termini prenotati, anno Domini millesimo quingentesimo duodecimo.

(Eredeti je papiroson, alján zöld pecsét nyomaival a m. kir. országos levéltárban, MODL. 30075. szám alatt.)

II.

Buda, 1515. márczius 25.

Megyericsei János útlevele II. Ulászló királytól, Loretoba tervezett zárandokútjára.

Wladislaus Dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc., universis et singulis principibus ecclesiasticis videlicet et secularibus, ducibus, marchionibus, prelatibus, baronibus, comitibus, castellanis nobilibus ipsorumque

¹ Az oklevél magyar, vagy mágyaros neveit érdekességöknél fogva *dült* betűkkel tüntetjük ki.

² T. S. betűkből készült monogram.

officialibus, item civitatibus, oppidis et villis, earundemque ac quarumcunque communitatum et locorum rectoribus, magistris civium ac iudicibus et villicis, necnon tricesimatoribus, tributariis et theloniatoribus ac quarumcunque gabellarum et boletarum exactoribus, pontiumque et passuum custodibus ac alterius cuiusvis status et conditionis ac preeminentie hominibus ubivis constitutis et existentibus presentes visuris, ratribus, amicis et benivolis nostris salutem amicitie et paratam complacendi voluntatem, subditis vero nostris gratiam nostram regiam et omne bonum.

Proficiscitur cum bona venia et permissu nostre maiestatis in Italiam solvendi voti gratia ad edem dive Marie virginis de Loreto is fidelis noster venerabilis magister Joannes Megyerechensis, canonicus ecclesie albensis transsilvane et archidiaconus colosiensis, secretarius noster presentium scilicet ostensor, qui ut ubique tam in eundo quam redeundo tutius et securius iter habeat, eundem vestris dignitatibus sincero commendantes ex affectu, rogamus easdem subditis vero [nostri]s firmiter precipimus et mandamus, quatinus dum et quando prefatus magister Joannes Megyereche presentium ut prefertur ostensor ad vos vestrasque terras, tenutas, possessiones, honores, dominia et officiolatus ac vestri in medium, sed et ad huiusmodi tricesimarum, tributorum, theloniorum, gabellarum, boletarum, pontiumque et passuum loca pervenerit, eundem unac[um] familia, equis ac rebus et bonis suis omnibus ubique libere et pacifice, ac absque ullo impedimento ire, stare, morari ac tandem sine ulla solutione redire permittere et permittifacere velitis nostre maiestatis ob contemplationem et complacentiam singularem, subditi vero nostri modis omnibus debeant et teneantur, providentes nihilominus eidem, sicubi periculum itineris immineret, de securitate transitus usque ad loca tutiora, parati nos quoque dignitatibus vestris in similibus vel maioribus complacere. Presentes autem post earum lecturam ubique reddi petimus et mandamus presentanti.

Datum Bude, XXV. martii anno Domini millesimo quingentesimo decimo quinto, regnorum nostrorum autem Hungarie etc. anno XXIII. Bohemie vero XXXX quarto.

Ad mandatum regie maiestatis.

(Eredetije papiroson, alján töredékes pecséttel a m. kir. országos levéltárban, MODL. 25560. sz. alatt.)